

Klima- og miljødepartementet
Postboks 8013 Dep
0030 OSLO

Dato: 30.01.2019

Vår ref: 18/05289-2

Deres ref:

Innspill til regjeringens arbeid med ny stortingsmelding om Kulturminnepolitikken

BAKGRUNN

Regjeringen ønsker innspill til arbeidet med ny stortingsmelding om kulturminnepolitikken. På regjeringens nettsider står det blant annet at målsettingen er å «belyse hvordan kulturminner, kulturmiljøer og landskap er viktige ressurser for samfunnet i dag og hvordan de kan bidra framover, både i et miljømessig, kulturelt, sosialt og økonomisk perspektiv.»¹

Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon har levert et innspill til arbeidet med kulturminnemeldingen. Kirkerådet viser til KAs bidrag og vil samtidig understreke og utdype noen aspekt som har særlig betydning kulturminnepolitikken, sett fra Den norske kirkes ståsted.

DEN NORSKE KIRKE OG KULTURMINNEARBEIDET

- *Den norske kirke er en viktig medspiller for staten innenfor kulturminnefeltet.*

Hele 1629 kirkebygg hører inn under Den norske kirke. Kirken ser på kirkebyggene, kirkekunsten, kirkegårdene og det kirkelige kulturlandskapet som en verdifull ressurs for kirken, kulturen og samfunnet som helhet, slik det blant annet er formulert i St.meld. nr. 16 *Leve med kulturminner*:

«Våre eldre kirker og kirkegårder er vesentlige kilder til forståelse av norsk kulturhistorie. Kirkebygget og dets utsmykking representerer ikke bare en kilde til kunnskap om vår kristne kulturarv, om trosliv og trosskikker gjennom århundrene, men også om håndverkstradisjoner, byggeskikk, materialbruk og stilhistorie. Kirkenes utsmykking (glassmalerier, tak- og veggmalerier, altertavler, prekestoler) er blant våre rikeste kunstsatter. Kirkene og kirkegårdene har en sentral plassering i kulturlandskapet, de bidrar til å skape stedstilhørighet og er viktige symbolbærere. Det er et særpreg ved våre kirkebygg at de er kulturminner som fortsatt aktivt tjener sitt formål som menighetskirker.»²

¹ <https://www.regjeringen.no/no/tema/klima-og-miljo/kulturminner-og-kulturmiljo/innsiktsartikler-kulturminner/kulturminnemeldingen/om-meldingsarbeidet/id2616629/>

² St. meld. Nr. 16, *Leve med kulturminner*, s. 41.

- *Kirkebyggene representerer en særegen kategori, de er i soknets eie, men tilhører felleskapet. De kirkelige kulturminnene bør gis særlig omtale i en fremtidig kulturminnemelding.*

UTFORDRINGER KNYTTET TIL REVISJON AV TROS- OG LIVSSYNSLOVGIVNINGEN OG FREMTIDIG FINANISERING

De verdifulle kulturminnene som Den norske kirke eier og forvalter er påvirket av de samme endringer og utfordringer som ligger til grunn for arbeidet med den nye kulturminnemeldingen. Kirken har dessuten noen særlige utfordringer.

- *En framtidsrettet kulturminnepolitikk må ta hensyn til nye utfordringer som berører Den norske kirkens kulturminner spesielt.*

Revisjonen av tros- og livssynslovgivningen

Kirkerådet vil særlig løfte frem de utfordringer for kirkens kulturminnepolitikk som knytter seg til det pågående arbeidet med en samlet revisjon av hele tros- og livssynslovgivningen og de tilknyttede tilskuddsordningene.³

Arbeidet berører lovgivningen for kirken, da de gjeldende tre lovene (kirkeloven, trossamfunnsloven og livssynssamfunnsloven) foreslås opphevet og erstattet av en felles lov.

Fremtidig finansiering av Den norske kirke

I tillegg kan nye tilskuddsordninger påvirke finansieringen av Den norske kirke. Dette kan få stor betydning for kirkens kulturminnearbeid. I Kulturdepartementets høringsdokument til Kirkemøtet 15. februar 2018, *Særlige lovbestemmelser om Den norske kirke i forslaget til felles lov om tros- og livssynssamfunn*, står det blant annet:

«Et særlig viktig spørsmål som reises ved valg av finansieringsordning for Den norske kirke, er hvilken betydning finansieringsordningene vil få for den framtidige forvaltningen, driften og vedlikeholdet av kirkebyggene.»⁴

I det samme høringsnotatet refereres det til Riksantikvarens høringssvar:

«Til tross for at høringsnotatet er tydelig på kirkebyggenes store samfunnsmessige og kulturminneverdier, gjøres det ingen grep i lovforslaget som sikrer disse for fellesskapet, hverken økonomisk eller juridisk. Når kirkeloven blir opphevet står en rekke av våre viktigste kirker og store kunstverdier uten lovfestet beskyttelse.»⁵

Det knytter seg med andre ord stor usikkerhet til hva som skjer når dagens lovbestemmelser i Kirkeloven og dagens regime for kulturhistoriske kirkebygg (Rundskriv T-3/2000) bortfaller.

I Kirkemøtets behandling av sak KM 10/18 Forslag til ny lov om tros- og livssynssamfunn (trossamfunnsloven), var ansvaret for de kirkelige kulturminnene et sentralt punkt. Kirkemøtet var bekymret for hva som ville skje med kulturminnene: «Kirkemøtet deler Riksantikvarens vurdering at lovforslaget ikke sikrer et tilfredsstillende vern av

³ Høring - ny lov for Den norske kirke og andre tros- og livssynssamfunn

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing---ny-lov-for-den-norske-kirke-og-andre-tros-og-livssynssamfunn/id2572665/> (Oppsøkt, 27.01.19)

⁴ Kulturdepartementet, *Særlige lovbestemmelser om Den norske kirke i forslaget til felles lov om tros- og livssynssamfunn*. Høringsdokument til Kirkemøtet 15. februar 2018, s. 22

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing---ny-lov-for-den-norske-kirke-og-andre-tros-og-livssynssamfunn/id2572665/> (Oppsøkt, 27.01.19)

⁵ Samme sted, s.42

kirkebyggenes nasjonale kulturminneverdier. Kirkemøtet mener at lovforslaget i for stor grad omtaler kirkebyggene som et internt kirkelig anliggende.»⁶

Kirkemøtet er opptatt av at kirkene ikke bare må sees på som soknets eiendom, de må forvaltes på samfunnsfellesskapets vegne. Det gjelder også gudshus med høy kulturminneverdi som eies av andre tros- og livssynssamfunn:

- *Mange av kirkene i landet er nasjonale og lokale kulturminner av stor og til dels unik verdi som må forvaltes på samfunnsfellesskapets vegne, uavhengig av innbyggernes tro.*⁷
- *Kirkemøtet mener, i likhet med Riksantikvaren, at ansvaret for verneverdige kirker må gis tilstrekkelig hjemmel under kulturminneloven. Kirkemøtet mener dette er et statlig ansvar – på samfunnsfellesskapets vegne – og ikke et rent kirkelig ansvar.*⁸
- *Uavhengig av hvordan den fremtidige finansiering av Den norske kirke blir, mener Kirkemøtet at det må etableres en statlig ordning som sikrer og finansierer merkostnader til restaurering og vedlikehold av alle verneverdige kirkebygg. En statlig finansiert ordning for å ta vare på de verneverdige kirkene kan eventuelt anlegges etter mønster fra Sveriges **kyrkoantikvariska ersättningen**.*⁹
- *Gudshus med høy kulturminneverdi som eies av andre trossamfunn og bygninger for tilsvarende bruk eid av livssynssamfunn, må inn under samme statlige ordning som vernede kirkebygg i Den norske kirke.*¹⁰

Kirkebyggene – en mulighet for dialog

På regjeringens nettsider står det om arbeidet med kulturminnemeldingen: «I en verden med store demografiske endringer, både nasjonalt og på tvers av landegrenser, er kulturarven med på å styrke dialog, tilhørighet og identitet, samtidig som det gir grunnlag for kunnskap og opplevelser.»¹¹

Fra Den norske kirkes side vil vi peke på at i en ny tid representerer kirkens kulturminner ikke bare en kilde til kunnskap om vår kristne kulturarv, om trosliv og trosskikker gjennom århundrene, om håndverkstradisjoner, byggeskikk, materialbruk og stilhistorie, de kan også være steder for dialog.

- *Kirkens kulturarv kan gi tilhørighet og identitet og samtidig kan kirkens kunst, arkitektur og utsmykking åpne for dialog på tvers av kulturer og religioner.*

KIRKENS KULTURVERNSTRATEGI OG SAMARBEIDET MED KULTURMINNEMYNDIGHETENE OG ANDRE AKTØRER PÅ FELTET

- *Som ansvarlig eier, samfunnsaktør og statens medspiller på kulturminnefeltet, ønsker Den norske kirke å bidra aktivt til et konstruktivt og godt samarbeid antikvariske myndigheter.*

På denne bakgrunn vedtok Kirkerådet i sitt møte 6-7. desember 2018 (KR 64/18):

⁶ Kirkemøtet sak KM 10/18 Forslag til ny lov om tros- og livssynssamfunn (trossamfunnsloven) – uttalelse fra Kirkemøtet, s. 3.

⁷ Samme sted.

⁸ Samme sted, s. 4.

⁹ Samme sted.

¹⁰ Samme sted.

¹¹ <https://www.regjeringen.no/no/tema/klima-og-miljo/kulturminner-og-kulturmiljo/innsiktsartikler-kulturminner/kulturminnemeldingen/om-meldingsarbeidet/id2616629/>

1. Kirkerådet vil arbeide for at det etableres et nytt rammeverk rundt kirkebyggene til erstatning for dagens lov- og regelverk og bidra til utvikling av en mer samlet kirkelig kulturarvpolitikk og et kirkeantikvarisk fagmiljø.
 2. Det utarbeides en nasjonal kirkelig kulturarvstrategi for behandling i Kirkemøtet 2021.
 3. Det må etableres samarbeid med Opplysningsvesenets fonds kulturarvsoppdrag for prestegårder og KAs kirkebyggfaglige miljø for å samle og utnytte kirkens ressurser på dette fagfeltet. Det må etableres et samarbeid med begge disse miljøene for å samle og utnytte kirkens ressurser på dette fagfeltet best mulig.¹²
- *Kirkens rolle som ansvarlig eier, samfunnsaktør og statens medspiller på kulturminnefeltet bør synliggjøres i kulturminnemeldingen.*

Med vennlig hilsen

Ingrid Vad Nilsen
Direktør

Kristine Aksøy
Fungerende avdelingsleder

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur.

Mottakere:
Klima- og miljødepartementet

Postboks 8013 Dep 0030 OSLO

¹² Protokoll fra Kirkerådets møte 6.-7. desember 2018, KR 64/18 Kirkelig kulturarvstrategi.